
ВІТАЄМО ОЛЕКСАНДРА ПЕТРОВИЧА МОЦЮ!

70 років тому, у с. Літки на Київщині, народився відомий український вчений, що більш ніж 45 років плідної праці віддав дослідженням середньовічної історії та археології України — Олександр Петрович Моця. Людина з великої літери, вірний син своєї Батьківщини, який постійно опікується вихованням молодого покоління вчених, особисто організовує та бере участь в археологічних експедиціях. З під крила ювіляра вилетіло 20 кандидатів та 4 доктори наук.

Починаючи з 1980-х рр. Олександр Петрович організовував міжнародні та регіональні експедиції з вивчення середньовічних міст, поселенських структур, некрополів на території Київщини, Чернігівщини, Сумщини. Кількість археологічних пам'яток, досліджених під керівництвом або за участі ювіляра, мабуть, і не злічити. Це розкопки давньоруських могильників у 1980—1982 рр. Новгород-Сіверського, сс. Комань, Ушивка, Коростовичі, Пушкарі. На Корюківщині — це дослідження біля сс. Камка, Жукля, Рибинск. 1981—1984 рр. дослідник працював на могильнику біля с. Липове Талалаївського р-ну, що налічував близько 5000 курганів. У цей же час Олександр Петрович звертає свою увагу на територію межиріччя Дніпра та Десни, що, на його думку, стала стартовим майданчиком у процесах одержавлення Подесення. Тут проводяться дослідження курганних могильників та поселень біля сс. Гушин, Рогоші, Клонів, Шестовиці. З 1987 р. дослідник очолює курганний загін археологічних досліджень біля с. Автуничі на Чернігівщині. 1998—2012 рр. О. П. Моця разом з В. П. Коваленко створюють Міжнародну Шестовицьку археологічну експедицію Інституту археології НАН України та Національного університету «Чернігівський колегіум» ім. Т. Г. Шевченка. Шестовицька експедиція стає колискою цілої низки археологів, на її базі було проведено чотири Міжнародні польові археологічні семінари (2003, 2006, 2009, 2012 рр.). При експедиції існувала Міжнародна школа молодих археологів. Перераховувати приклади безцінного вкладу ювіляра у розвиток історичної науки

Виповзівська археологічна експедиція, 2013 р.

України можна безкінечно. Основна інформація про творчий шлях вченого увійшла до поздоровлення до 60-річного ювілею в журналі «Археологія» (2010, 2, с. 3—4).

Слід звернути увагу на досягнення Олександра Петровича за останні 10 років, адже він невпинно продовжує працювати та надихати на дослідницьку працю молоді покоління археологів. На сьогодні доробок ювіляра налічує понад 530 наукових праць, серед яких близько 15 монографій. З 2011 р. виходять монографії: «Давньоруський Чернігів» (2011 р. у співавт. з А. Л. Казаковим), «Анти»—«Руси»—«Українці». Формування ідентичності у слов'ян півдня Східної Європи V—XIX ст.» (2012 р.), «Землероби та кочівники на великому кордоні Східної Європи за часів Київської Русі» (2015 р.), «Цивілізаційний крах Переяславського проєкту (Україна і Московія: історія співіснування та ворожнечі)» (2017 р. у співавт. з М. Є. Гореловим та О. О. Рафальським), «Протоміста

На березі Десни, с. Морівськ, 2017 р.

Подесення в процесі одержавлення регіону. Вип. I. Шестовицький археологічний комплекс» (2020 р. у співавт. зі В. М. Скороходом).

Олександр Петрович продовжує активну експедиційну діяльність. 2010—2012 рр. — керівник Міжнародної Шестовицької експедиції, де досліджувалися укріплення городища в уроч. Коровель X—XII ст. та здійснювалися роботи на садибі коваля X ст. на посаді поселення. З 2019 і до сьогодні залишається

одним з керівників Міжнародної Виповзівської археологічної експедиції, де разом із В. М. Скороходом проводить дослідження городища, посаду та портової зони (Подолу) одного з раних центрів Київської Русі у Нижньому Подесенні IX—X, XII ст. З 2013 р. і до тепер О. П. Моця є керівником Лівобережної археологічної експедиції Інституту археології НАН України, що разом із співробітником відділу давньоруської та середньовічної археології НАН України А. Л. Казаковим досліджує середньовічні пам'ятки Чернігова та його околиць.

2015—2017 рр. — керівник Седнівської експедиції, пріоритетними напрямками якої стало вивчення раннього городища та посаду X ст. в уроч. Орешня та Орешня II і післямонгольської пам'ятки (городище та посад) XIII—XIV ст. в уроч. Трифоновщина на південній околиці сучасного смт Седнів.

Починаючи з 2010 р. під патронатом ювіляра проводилися дослідження літописного Моравійська, де було віднайдено більш раннє городище X ст., відбувалися численні розвідки у Нижньому Подесенні тощо.

Під керівництвом О. П. Моці відділ давньоруської та середньовічної археології успішно виконує планові теми: «Матеріальна основа давньоруської цивілізації: історико-археологічна карта» (2012—2016 рр.) та «Матеріальна основа ранньоукраїнської цивілізації: археологічна карта другої половини XIII — початку XVIII ст.» (2017—2021 рр.).

О. П. Моця продовжує активну міжнародну діяльність, де слід відмітити найбільш значущі проекти. Перш за все, з 2018 р. він став членом Українського комітету славистів. У 2018—2019 рр. починається активна співпра-

Вручення дипломів Школи молодих археологів у Виповзівській експедиції, 2013 р.

Лекція англійським колегам у Виповзівській експедиції, 2018 р.

ця з Нотінгемським університетом, який став ініціатором співпраці у Виповзівській археологічній експедиції. За два роки плідної роботи у ній брали участь наукові співробітники та аспіранти з Європи, США та Канади (Нотінгем, Кембрідж, Брістоль, Торонто, Ісландський університет, Мінесота тощо). Проводиться активна співпраця з Інститутом археології Варшавського університету з нових

досліджень курганів Шестовицького археологічного комплексу.

У своєму багатогранному науковому поступі Олександр Петрович завжди залишається справедливим, ініціативним та ідейним, тому не дарма друзі та колеги звикли називати його «Батьком».

З Днем народження, Олександр Петровичу! Многая літа!

Виповзівська археологічна експедиція, 2018 р.